

अथ द्वितीया । “विषूवान् विष्णो भवतु । अयं यो मामको वृषा । अथो इन्द्र इव देवेभ्यः । वि ब्रवीतु जनेभ्यः” इति । हे विष्णो व्याप्तसोम अयं यजमानः विषूवान् श्रेष्ठो भवतु । यो यजमानः मामको मदीयो वृषा यागद्वारेण भवताम् अभिवर्षणहेतुः सोऽयमिति पूर्वत्रान्वयः । अपि च यथैवेन्द्रो देवेभ्यः कार्याणि विविच्य ब्रवीति तथायं यजमानः जनेभ्यो विविच्य ब्रवीतु । अयं मन्त्रः क्वचित् कर्मणि यजमानाभिमन्त्रणार्थः ॥

अथ तृतीया । “आमुष्मन्तं वर्चस्वन्तम् । अथो अधिपतिं विशाम् [१] । अस्याः पृथिव्या अध्यक्षम् । इममिन्द्रवृषभं कृणु” इति । हे इन्द्र इमं यजमानं वृषभं कृणु श्रेष्ठं कुरु । वृषभत्वमेव प्रपञ्च्यते, आयुष्मन्तं दीर्घेणायुषा युक्तम्, वर्चस्वन्तम् अधिकेन बलेन युक्तम्, अपि च विशां प्रजानामधिपतिम् अस्याः पृथिव्या अध्यक्षं स्वामिनम्, अयं मन्त्र आशीर्वादरूपे कर्मणि द्रष्टव्यः ॥

अथ चतुर्थी । “यः सुष्टङ्गः सुवृषभः । कल्याणो द्रोण आहितः । कार्षीबलप्रगाणेन । वृषभेण यजामहे” इति । योऽयमिन्द्रार्थमालभ्यमानः पशुः सोऽयं सुष्टङ्गः शोभनश्चोपेतः, सुवृषभः सुष्टुसेचनसमर्थः । कल्याणो रमणीयः, द्रोणो मुद्गमाषादिभक्षः परिपूर्णं काष्ठपात्रे आहितः भक्षणाय नित्यं स्थापितः । कार्षीबलप्रगाणेन कृषीबलैः कृतं कार्षीबलं तादृशं प्रगाणं प्रशंसनं यस्यासौ कार्षीबलप्रगाणस्तादृशेन तेन वृषभेण यजामहे इन्द्रं पूजयामः ॥